

SBURĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ

IN ACEST NUMĂR:

- E. Lovinescu* . . . . . Ingratitudine
Maiorul Gheorghe Brăescu . Sfârșit de manevră
D. Nanu . . . . . In fața Pietrei Craiului
Ion Barbu . . . . . Umanizare
Ramiro Ortiz . . . . . Primăvara IV (sfârșit)
Virgiliu Moscovici . . . . . Chemări de seară

Cronici: *C. Gerota*; *H. Sanielevici*; *Mihail Iorgulescu*: Lumea în care ți se urăște.
Insemnări: Comentarii la o mică temă critică.

= APARE = SĂMBĂTA =

A apărut:

E. LOVINESCU

„CRITICE“

VOL. I și II

EDIȚIA II

à Lei 8.—

EDITURA ALCALAY

SBURATORUL

REVISTA SĂPTAMĂNALĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

COLABORATORI:

F. Aderca, I. Barbu, Gh. Brăescu, Luca Ion Caragiale, Al. Cazaban, G. Cair, Gh. Cornea, Maria Cunțan, N. Davigescu, V. Demetrius, A. Dominic, Victor Eftimiu, Elena Farago, Ion Săn-Giorgiu, Ion Al. George, Otilia Ghibu, I. Gorun, G. Gregorian, M. Iorgulescu, D. Iov, E. Lovinescu, M. Lungeanu, Virgiliu Moscovici, R. Moșoiu, Constanța Marino-Moscu, A. Măndru, Liviu Mașian, Claudia Mișlian, Corneliu Moldovanu, D. Nanu, Ramiro Ortiz, Maria Pamfilie, Hortensia Papadat-Bengescu, M. Pașcanu, Ion Pillat, Al. Popescu-Telega, Dragoș Protopopescu, I. Petrovici, Al. Rally, L. Rebreanu, Eugen Relgis, Marcel N. Romanescu, G. Rotică, Al. Terziman, H. Sanielevici, Alexandrina Scurtu, F. Șirato, Barbu Solacoju, Al. T. Stamatiad, G. Stratulat, Caton Theodorian, A. Toma, Ada Umbră, T. Vianu, I. C. Vissarion.

ABONAMENTE:

UN AN . . . . . LEI 50 = ȘASE LUNI . . . . . LEI 30

Pentru învățători, profeși și studenți

UN AN . . . . . LEI 40

PREȚUL UNUI EXEMPLAR 1 LEU

SBURATORUL se găsește de vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare din România Mare

Abonamentele se primesc la *Librăria Alcalay & Co.* și la administrația revistei.

Administrația: Strada Sărlindar No. 14

— BUCUREȘTI —

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe pe adresa d-lui E. Lovinescu, str. Câmpineanu, 40.

SBURĂTORUL

REVISTA LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Director: E. LOVINESCU

INGRATITUDINE

UNUI SCRITOR

Din adâncul unei păduri ieșea un izvor limpede, strecurându-se printre ierburi și flori. În lumina razelor, părea un pârâiaș de argint topit. Izvorul mergea încet în albia lui, visător ca și cum ar fi tresărit în el ecoul unei amintiri îndepărtate. Uneori se înălța din matcă spre un stânjel sau o ruță; alteori se pitula de nu-i auziai susurul.

Era fericit.

Mireasma florilor îmbalsama aerul; seninul i se răsfângea în unde, iar noaptea, aurul stelelor tremura în argintul apei.

Doi tineri veneau pe înserate, privindu-se ochi în ochi. Și când flăcăul culegea flori sălbatice, fata își juca degetele în apa pârâului, îndrăgindu-și chipul în oglinda lui. Noaptea, pe un pat de flori, iubiții își spuneau poemul dragostei lor. Pârâul își ținea suflarea, pentru a-i asculta mai bine. Adâncul i se înfiora de plăcere și de voluptate.

* * *

Era fericit. Nu totdeauna însă.

Dinspre miazănoapte se ivea uneori o pată neagră, ce creștea mereu, amenințătoare. Un nor întuneca văzduhul. Ploaia începea să cadă în ropot; păsările sburau; îndrăgostiții se duceau; florile se tupilau; izvorul se umfla mânios. Trebuia să treacă zile multe, pentru ca iarba să se usuce, păsările să cânte și îndrăgostiții să se întoarcă la locul iubirei lor.

— Nour dușman, îi zise izvorul, de ce-ți porți mânia asupra mea? De ce-mi sperii cântăreții, îmi distrugi florile, îmi alungi îndrăgostiții? Nour călător, abate-ți drumul pe aiurea; nu-mi tulbura fericirea.

Nourul îl auzi, dar nu-i răspunde.

Hotărât, trecu pe aiurea, fecundând alte păduri, și alte izvoare.

* * *

Zilele erau acum însorite; nopțile înstelate.

Poiana răsuna de cântecul privighetorilor și al îndrăgostiților...

Izvorul se bucură; își luneca apa tot mai leneș ca să se pătrundă de scârțitul sec al greerilor, de șoaptele iubiților. Zilele curgeau senine. Soarele părea o vatră de jăratec.

Trecură astfel zile și săptămâni. Poiana începu să se usuce; florile să se vestejească, izvorul să scadă... Apele i se sorbeau, văzând cu ochii.

Indrăgostiții nu mai veniră; pasările sburară în alte păduri, florile se scuturară.

Izvorul secă. Cea din urmă picătură de apă pieri, privind cu durere spre noul îndepărtat:

— Nour, nouri, unde ești? Pentru ce nu vii să-mi redai viața pierdută?

Nourul îl auzi. Trecu însă mai departe spre izvoarele ce știu prețui darul fecundării.

E. LOVINESCU

SFÂRȘIT DE MANEVRĂ

După un șir de ponoare străbătute cu chinuri și blesteme, după o serie de dealuri ridicate în pieptul oamenilor, cari găfăiau cântând strofe eroice pe aria „pasului de atac”, trupele scăpară la vale, trecând ca o trombă prin satele pustii.

Tărani, eși la muncă priveau de pe coaste, resemnați răzimași în sape, cu mâna în dreptul soarelui, la urgia lui, Dumnezeu: păpușoale culcate, curți invadate, găini sburătate, copii murdari, în cămăși prea lungi, scâncind, ținându-se de mână. Din sus de tot, legănându-și tulpanul, vine năprasnic la vale, o nevastă strigând cât o lua gura: „Ileanooo... mâncate-ar boala, ia fă copilul din drum să nu-l calce antilerial...”

Un semnal prelung repetat de pretutindeni, de unul, de doi, de toți corniștii pune capăt panicii generale anunțând sfârșitul manevrei, scoțând din pieptul oamenilor istoviți, un oftat de ușurare.

- „Corvadă la apă!”
- „Să nu plece nimeni!”
- „Oamenii să iasă la șosea!”
- „Domnii ofițeri la critică!..”

Ordinile se încrucișează contradictorii, repetate la nesfârșit, din ce în ce mai denaturate.

Departe pe o coamă de deal se profila la orizont silueta generalului, călare, cu excorta lui de lăncieri, bine prinsă într'un petec de umbră pe fondul verde al unei păduri de fagi tremurători, de cari păreau lipiți,

- „Unde mergeți, domnilor ?.. stați să ne adunăm cu toții”.
- „Unde-i generalul ?”
- „Uite-l colo!”
- „Să mergem noi pân'acolo ?!. Asta e bătaie de joc!”
- „Lăsați vorba!”
- „Sunteți călare, ce vă pasă!

Încet, încet, trupele se rânduiesc, oamenii se așează, ofițerii pornesc conduși de maiori, în rânduri, cari se disciplinează pe măsură ce se apropie de general, sfârșind în pas de defilare, oprindu-se scurt ca la exercițiu, în timp ce comandantul brigadei asculta cu mult interes deosebirea dintre orz și șecară luminos expusă de d-l comandant al corpului de armată.

— „A venit toți ?”

— „La mine e toți, anunță victorios un comandant de regiment”.

— „Partidul roș!”, s'adresează cu un gest solemn brigadierul, directorul manevrei către un locotenent-colonel tânăr, absolvent al școlii de războiu.

— „Domnule general,, grăește tânărul brevetat de stat major, eu și ofițerii mei vă suntem profund recunoscători că ne dați astăzi ocazia să v'arătăm cu câtă râvnă aplicăm principiile și instrucțiile ce ați bine-voit a ne trimete, de cari ne-am călăuzit și ne vom călăuzi și în viitor, de cari nu ne vom depărta niciodată penfru că pe ele se razimă tehnica celor două școli mari : franceză și germană. (O mică pauză).

— (Generalul roș și binevoitor) „Continuați !..”

— „Tema mea era simplă, așa cum se petrec lucrurile în realitate”...

— (Generalul clătînând afirmativ din cap) „continuați”.

— „... ea cuprindea în esență următorul ordin : ocupați gara Obilești, sdrobind orice rezistență veți întâlni în cale... Să mai citesc tema ?”

— „Nu, nu, continuă cum știi d-ta!”

— (corect, ireproșabil, sigur de el) „Din temă, am înțeles că ați voit să ne dați astăzi prilejul unei lupte de întâlnire, care va caracteriza războiul viitor (pauză).

— (Generalul clătînând din cap cu competență) „continuați !..”

— „Nu era timp de pierdut. Dat primul ordin : marș, gara Obilești. Batalionul din cap, *serviciul de siguranță*.”

— „... foarte bine, continuați !”

— (colonelul râzând cu deferență) „Am continuat marșul și am ocupat gara fără rezistență. Inamicul nu s'a zărit nicăeri. Considerând misiunea îndeplinită, am dat repaus oamenilor mei.”

— „Partidul albastru !” hotărăște generalul, uitându-se sever spre acuzat, un colonel mustăcios, sprâncenat, care purta eșarpă veche, chipiu reglementar și ținea în mână un smoc de hârtiușe și o frâmbișă, de care nu se servise niciodată fiind răsuflată, dar pe care ținea s'o arate fiindcă era prevăzută în instrucțiunile manevrei.

— „Domnule gheeneral”, începu să expună colonelul, salutând și rămânând cu mâna la chipiu, am primit plicul la ora 7 a. m. Am adunat ofițerii, cum cere regula și le'am arătat că plicul nu este rupt, ca să nu fie nici-o bănuială. L-am rupt..

— „Lăsați mâna jos !”

— (Colonelul salutând din nou) „Da, domnule Gheeneral ! Am iscălit plicul și am luat cunoștință..”

— „Bine, bine, colonelule... astea se știu. Treceți peste astea...”

— „Să vă citesc atunci tema...”

— „Colonelule, tema se știe. Cunoașteți tema domnilor, nu este așa ?”

— (Ofițerii plictisiți) „Da, da, o cunoaștem !”

— „Spuneți măsurile... ce măsuri ați luat pentru îndeplinirea misiunii d-voastră ?”

— (Colonelul salutând reglementar) „Am adunat ofițerii...”

— (Generalul iritat) „La ce oră vi s'a semnalat inamicul ?”

— (Colonelul salutând mai reglementar) „Vă spun numai decăt. Le am toate notate aci,” afirmă el arătând pumnul.

— (Generalul căutând să se stăpânească) „In fine, ce a-ți făcut când vi s'a semnalat inamicul ?”

— (Colonelul salutând intermitent) „Am făcut următorul raționament : De înaintat, zic, nu pot să mai înaintez având inamicul în față. Să mă întorc înapoi (hotărât de moarte) ferească-te Dumnezeu ! In dreapta mea erau semănăturile și ordinul d-voastră, pe care-l am la mine și pe care l-am citit domnilor ofițeri, prevede că semănăturile să fie considerate ca un teren impracticabil. (sever) Așa am dat ordin și așa s'a procedat. Și atunci, spre norocul meu am apucat-o la stânga și (râzând bătrânește) Dumnezeu mi-a ajutat să surprind toată coloana inamică a partidului roș tocmai când trecea podul. Timp de o jumătate de oră am ținut această coloană sub focurile mele de infanterie și artilerie, așa că eu socot că acea coloană a fost completamente distrusă.”

— „Da, e prea adevărat... numai că acea coloană era din trupele d-tale. Era batalionul de vânători al d-tale care venea s'atace concomitent”.

— „Ei vezi, asta n'am știut... Să fi știut una ca asta, mă duceam până'n pânzele albe. Eu acu v'aud pe d-voastră.

— „Dar bine, colonele, n'ai primit ordin?!

— (Colonelul vexat de așa bănuială) „Le-am primit, vai de mine, se poate... (arătând pumnul) le am toate coale... Da nu strica dacă d-l maior dela vânători mi-ar fi trimis vorbă... un cuvânt era de ajuns. Intre camarazi... noi când eram la Plevna...

Generalul dete pinteni calului și dispăru urmat de lăncierii cari se săltau ușor în scări, răsărind neregulat în zare,

— „Ce păcat c'au fost de-ai noștri! Bine-i prinsesem, domnule!..“ spunea colonelul brigadierului cu care era clasă. pe când ofițerii se împrăstiau grăbiți.

Maiorul GHEORGHE BRĂESCU

În fața Pietrei Craiului

*Vezi stâncile acelea albite de ninsori
Cu creștetele'nalte ce fumegă în nori ?
Ce ochiu al vanității, văzutu-le-a cucernic
Și a mai simțit nimicul vieții-atotputernic?
Ce suflet prins de sbucium spre seară le-a privit,
Și n'a cules odihna din preajma lor, tibnit.
— Odihna ce sosește cu umbrele ce cad
Așa, pe nesimțite, când apa cântă'n vad ?
O ! inimă ce suferi și fierbi nelămurită,
Când forța unei patimi cutreeră cumplită,
Răbdarea nu și-o pierde ; în aspre vijelii,
La piscurile sure tu ochii să ații.*

*Nainte de-a fi astfel, măreț incremenite,
Au fost ocean de lavă de vânturi băntuite,
Și'n stoluri, mii de secol, ca clipele-au sburat,
Și, meșter sculptor, timpul cu dalta-i le-a sculptat.
Privește : colosale, granitice catene
Amurguri și-aurore le scântee'n troene.
De mult răcită-i lava,—dar focu-i topitor
A dat capricii coastei, și vârfulor sbor...*

*În chinuri arzătoare un geniu se răsață,
Si-apoi,—ghețar,—privește eternitatea'n față !*

D. NANU

UMANIZARE

Castelul tău de gheață l'am cunoscut, Gândire ;
Sub tristele-î arcade mult timp am rătăcit
De noui răsfrângeri dornic, dar nici o oglindire
În stînsele cristale ce-ascunzi, nu mi-a vorbit.
Am părăsit în urmă grandoarea ta polară
Și-am mers, și am mers spre caldul pământ de miazăzi,
Și sub un pălc de arbori stufoși, în fapt de seară
Cărarea mea, surprinsă de umbră, se opri.

Sub acel pălc de arbori sălbateci, în amurg
Mi-ai apărut—sub chipuri necunoscute mie
Cum nu erai, acolo, în frigurosul burg, Cluj
Tu, muzică a formei în sbor, Euritmie !

Sub înfloriții arbori, sub ochiul meu uimit
Te-ai resorbit în sunet, în linie, culoare,
Te-ai potopit în lucruri, cum în eternul mit
Se revărsa divinul în luturi pieritoare.
O, cum întregul suflet al meu ar fi vroit
Cu cercul undei tale prelungi să se dilate,
Să spintece văzdubul și—larg,—și,—inmîit,—
Să simtă că vibrează în lumi nenumărate..

Și-n acel fapt de seară, uitându-mă spre Nord,
În ceasul când penumbra la orizon descrește
Iar seara întărie un somnolent acord,
Mi s'a părut că domul de gheață se topește.

ION BARBU

PRIMĂVARA

(Variații critice asupra unei poezii de Giovanni Pascoli)

IV (Sfârșit)

„LA BISERICĂ“

Cel de al patrulea sonet (*La Biserică*), adaugă la glasul naturii acel miros de tămâie ce 'ntovărășește și înfrânează printr'un misticism suav, acea trezire a vieții în Primăvară. Sunt slujbele bisericesti de Paște? Da, Aprilie. Apoi, în Mai e „luna Sf. Fecioare“, e altarul înpodobit cu flori, e binecuvântatea de seară, e glasul ascuțit de feciorelnic al lui „*sit benedictus*“ care isbucnește cu umilintă din înfrunte inimii de femei, și răsună pătrunzător în bolta cea mare a bisericii, ce par'că-mi tulbură sârmaul meu suflet de Aristarc, voluptuos prin amintirea frământatei mele adolescențe și a întâiei cuminecături. Inșă mai presus ca orice, sunt slujbele Sf. Paști, cari pun în Primăvară acel dulce, curat, sfânt, proaspăt, miros de tămâie. Oh! Paștele meu abruțez! Colindări pe la biserica Sf. Agata, Sf. Augustin, a „*mîcilor cruci*“ Sf. Dominic și a Sfintei Treimi; mai întâi plimbări singuratic pe aleea Sf. Andrei; procesiune a lui Crist mort, glasul turturelelor în „*odaia untului*“. Oh! luminos și cumpătat Paște franciscan din satul Villareale, în căsuța de țară a mătușei mele învățătoare

umilă fereastră
Din care 'n cântări de Corpus domini
Zâmbii suavei procesiuni
Printre flori de ginestră și albăstrele.

(Pascoli: *Il dittamo*)

Oh! Zbor de rândunele, înfloriri de piersici, fâlfăit de fluturi, ouă vopsite, salve de sărbătoare cu petarde, miros de rozmarin și behăit de miei pe drumuri! Oh! Paștele meu napolitan cu *casatiello* și cu *pastieră*.

Oh! hoinăreală prin via Toledo, în vremea când se inaugura haina cea nouă! Atâtea prăjituri în formă de cai, de păpuși! Oh! „sărutări Marianeii noastre“, cum spuneam când eram copii și am continuat să spunem până mai ieri (cea din urmă uriașă Mariana ieșită din mâinele înțelepte ale mamei mi-a sosit la București în 1916, puțin cam mustită din vina unor mandarine ce-au fost — cu oarecare imprudență — sortite s'o întovărășească), mușcăturile noastre de copii la-

comi pe figura mare cu ochii de boabe de piper! Oh! Grâu gălbui, podoaba mormântului lui Christos. Oh! Visuri de nesfârșită fericire, înbălsămări de flori de portocal, atât de dragi și curate năzuințe!

*Roeste lumea cu zumzet de albine
Din bisericuță, pe coasta pustie
Și către seara senină de Mai
Femei merg la rând alene, alene.*

*Și trec prin iarbă înaltă și verde
De par o înflorire în trecerea lor.
Le așteaptă în vale sătucul tăcut
Și 'nchise colibe ce par somnoroase.*

*Apoi sus iar se vede bisericuța
Și printre mesteacănii străluce un vârf
De-un roșu aprins în liniștea de munte.*

*Și glasuri de imnuri pioase, prin aer
Palpită; și-un dulce miros de tămâie
Se pierde prin ismă și tufe 'nflorite.*

* * *

Să analizăm sonetul? Să dăm la iveală frumusețea aceluia zumzet de albine; a acelor femei care în seara senină de Mai se întorc la colibe lor, la rând, alene, alene dela bisericuța de țară ce stă singuratică sus pe coasta pustie? Sunt lucruri ce se pot lua în multe feluri și pe placul multora! Pentru cei împătimiți după parfumuri, spre pildă, acel „dulce miros de tămâie care se perde printre ismă și tufe înflorite“, e o adevărată poemă de voluptate; pentru cei ce nu ce mulțumesc cu micul tablou multicolor al femeilor ce ies ca un răsărit de la biserică, și ar dori un „pendant“ pictat în iulori discrete, delicate, ca un tapet japonez (fără monștri!) ată :

sătucul tăcut

Cu 'nchise colibe, ce par somnoroase ;

pentru cine ar voi să vadă bisericuța după ce au plecat femeile, și să așeze acel tablou cam șters între alte două mai luminoase, n'ar avea decât să adauge tabloul admirabil, pe care suntem siguri că un pictor ultra-modern l'ar intitula : „coperișul cel roșu“ al bisericuții zărindu-se încă printre mesteacănii, și să se bucure, ori decâteori îl privește, de potrivirea de colorii (roșul intens al cărămizilor, cu verdele alburii al mesteacănilor, într'o lumină de amurg) atât de originală și rafinată 'n același timp, și, ceeace ne interesează mai mult, adevărată.

In ceeace ce mă privește (trebuie să fiu recunoscător

acelor câteva picături de sânge spaniol care-mi curge prin vine) mărturisesc că m'am surprins în mai multe rânduri, în timpul acestei tardive primăveri, recitând cu religiozitate ultima terțină cu gândul la Dante și la „Viața Nouă” și mi s'a părut, pe când scriam aceste note, că o văd fluturând din candidatele ei aripi, peste întreaga poezie, însinuându-se cu câte ceva în fiecare sonet, întocmai ca dulcele miros de tămâie printre moațele violete ale ismei și printre buchetele de aur ale tufelor în floare.

RAMIRO ORTIZ

Între vis și viață

*Ca fluturul ce bate câmpiile cu soare
Și-și tremură antena în cupe de nectar,
Am colindat o vară al zărilor hotar
Și port în mâini belșugul polenului de floare.*

*Din cântec și miresme, din lini și culoare
Te-am strâns de pretutindeni în visu-mi solitar ;
Și te-am gândit, Iubire, icoană de altar :
În armonia minții domneai nepieritoare.*

*Și iată, stol de fete mi-aleargă pe cărare ;
Sunt rumene și calde și răd în aiurare.
O, cum le-aș frânge 'n brațe !... dar tremur și mă tem.*

*Făptură ireală, de ce-mi răsări în minte ?
Mi-e dor, mi-e dor de viață și inima nu minte.
Minune ne'ntrupată, te vreau... și te blestem.*

MARCEL N. ROMĂNESCU.

Chemări de seară

O, vino!
Totu 'n jurul meu te chiamă!
Deși e parcul pustiit și rece
Și 'n el un vânt tomnatic trece
Semnându-și pretutindeni pustiirea,
Te chiamă-amurgul roș și trist,
Ce pune 'n brazi sclipiri de-aramă
Și 'n lac luciri de ametist.

O, vino!
Când ne-a înflorit iubirea,
Erau zefiri în loc de vânt tomnatic,
Era mai vie și mai dulce Firea
Și parcul ne zâmbia...
Amurgul,
Lin începea să se coboare,
Stingea prin pomi cântările de pasări
Și închidea petalele de floare...
Era amurg în jurul nostru
Și 'n noi era un răsărit de Soare.

O, vino!
Dacă azi e toamnă
Și dacă azi, în parcul rece,
Un vânt tomnatec se întrece
Să 'nsemne pretutindeni pustiirea
Și-amurgul se coboară roș și trist,
Mai vie 'mi strigă 'n inimă iubirea
Și năzuința mea din nou te chiamă
Pe malul lacului de ametist,
In parcul cu sclipiri de-aramă!

VIRGILIU MOSCOVICI

CRONICA LITERARĂ

H. SANIELEVICI

CERCETĂRI CRITICE ȘI FILOSOFICE

Am citit și urmărit de multă vreme pe D-l Sanielevici. Dar articolele răslețe, în diferite reviste și ziare nu puteau reda complet minții noastre teoria d-sale literară atât de originală, dar și atât de falsă. Cercetările d-sale critice, dacă s'ar fi publicat dela început în volum, n'ar fi avut de cât interesul științific al unui copil născut mort, dar dese articole repetate în măsuri scurte și în diferite reviste simultane, i-au răspândit numele în cele patru colțuri ale lumii literare. Și totuși D-l Sanielevici e un om cult. Are o intimă familiaritate cu filosofia și o predilecție pentru literatură. E orientat în literatura universală, cunoaște literatura medievală, antică, modernă, dar urmărește cu statornicie un singur gând: să fie original.

De cât, originalitatea nu presupune totdeauna adevărul. D-l Sanielevici duce la absurd teoria lui Taine și cu citiri din diferiți autori mai mult ori mai puțini reprezentativi, ține morțiș să și afirme punctul d-sale critic, prin așa zisa literatură a raselor.

Brunetiére s'a inspirat în clasificarea operilor sale de la teoria, ce a revoluționat știința, a lui Darwin. D-l Sanielevici se adresează antropologiei, antropogeografiei, antropometriei și tuturor științelor ce ar începe în antropos, spre a descurca romantismul lui Eminescu. Și cu certificate de botez, de va fi nordic ori sudic, cu fișe despre viața lui, de era vegetarian ori carnivor, de făcea băi sau nu, ajunge printr'o savantă migală la concluzia că era sudic și deci romantic. „Între omul de nord : mare, blond, rumen și lipsit de senzualitate și între plantele de nord, înalte, fraged-verzi, umflate de apă și lipsite de aromă, există evident o relațiune — directă ori indirectă. Pentru omul de sud, neobișnuit de sobru, gustul are o deosebită însemnătate; în sud legumele sunt mai picante, fructele mai dulci și mai aromatice și aceste vegetale formează de fapt aproape toată hrana omului“. Cu aceste citate și multe altele foarte adevărate să dovedească — și acolo cum *grano salis* —, caracterul unui individ în liniile lui cele mai largi, năzuește să explice operele literare. Insuși Taine e azi contestat. Căci după teoria lui opera literară ar fi un produs fidel al împrejurărilor externe, după cum caracterul individual ar fi un rezultat al mediului. Opera lui Taine măreață prin arhitectura-i puternică, solidă printr'o cugetare vânăjoasă, seducătoare prin eleganța argumentării a ispitit pe mulți.

Taine caută să științificeze oare cum teorii, ce erau dese ori în domeniul metafisicei. Și aici a reușit. El a jalonat anume principii generale ireductibile până la un punct, în cadrul cărora opera literară intră.

Însă ceea ce uită estetica lui Taine e tocmai personalitatea *sui generis* a poetului, realizată în opera literară. Inexplicabilă în sine ca orice fenomen sufletesc, ce nu îngăduie experimentarea directă, această personalitate poetică — este partea cea mai însemnată, cea mai nobilă, eternă din viața lui. A explica pesimismul lui Eminescu e o încercare zadarnică. Cazi în discuții fastidioase. A-i constata opera, a-i intra în intimitatea estetică, a-i o răspica și înțelege, cu sufletul artistului înțelegător nu cu al pedantului scrutător, aceasta e adevărata și cinstita critică literară. Nu mă interesează nici rasa, nici clima, nici porția de carne, nici traiul lui obișnuit, nici amorurile lui, nici birtul, nimic din toate astea. Mă interesează numai *personalitatea lui poetică* și atât.

Dacă poți ca s'o explici, ajutat fiind de un fin gust literar, de cultura literară indispensabilă, ai făcut o critică literară pură, rămasă în principiile ei de pură estetică, nu investimântată în teorii de pedantă știință inoportună în critica literară. Cunosce un profesor de istorie care transformă cursul într-o atrăgătoare anecdotă. Adesea m'am întrebat de unde citește atâtea anecdote. Am plasat și eu câteva în societate și mărturisesc că au prins. Dar istoria adevărată n'am învățat-o niciodată dela profesorul meu. Așa e și D-l Sanielevici. Citește anecdote, notează curiozități, evidențiază idiosincrazii și articolul de critică literară zăpăcește pe bietul cititor, care are tot dreptul să creadă că adevărata literatură nu e decât temperament, iar temperament, e rasa, iar rasa e mediu și mediu e un complex de cauze și complexul de cauze e.... etc, etc. Tot un cititor naiv mă consider și eu, care după ce am citit *toată* cartea am vroit să-mi adun ideile și să zăresc sistemul D-sale de cugetare. Imposibil. D-l Sanielevici e un sprinten ziarist, un disert om de salon, o variată figură literară gustată la timpuri și nu continuu, dar nu un critic literar. D-l Sanielevici e avocatul abil, ce vrea să-și susție teza cu principii largi, cu gesturi retorice, cu subtilități filosofice, ce aduc contribuție în științele sociale, dar nu lămuresc și nici vulgarizează frumusețea operei literare. Încă odată criticul e un poet ratat, are puterea vioaie a impresionalității, a comunicativității cu poetul, nu e geologul arid, naturatistul glacial, chimistul impasibil ce se apropie cu o neclintită seninătate de obiectul de studiat, spre a-și reliefa teoriile. D-l Sanielevici e dintre aceștia și aceasta nu e critică literară, ci poate antropogeografică, antroposociologică sau altă știință severă.

C. GEROTA

CRONICA TEATRULUI

TEATRUL REGINA MARIA

LUMEA ÎN CARE ȚI SE URĂȘTE

(Le monde où l'on s'ennuie) de Pailleron.

Cu *Lumea în care ți se urăște* faci un pas de câțiva zeci de ani înapoi. Cel care a văzut *Puntea*, poate stabili ușor o fundamentală deosebire între cele două piese. Pe cât cea din urmă e de modernă în *intenții* și în *tehnică*, pe atât e de prăfuită de vreme cea d'întâi.

Dela Pailleron nu trebuie să privim îndărăt tocmai mult pentru a întrezări în perspectiva timpurilor pe Molière.

Cu ocazia *Lumei* am constatat odată mai mult ce primejdioase arme cu două tăisuri sunt piesele ce se scriu în felul unor autori prea consacrați. Acesta e adevărul: Pailleron a scris comedia de care ne ocupăm, în felul lui Molière. De aci impresia de foarte vechi și foarte bine cunoscut. Mijloacele scenice, încurcăturile de situații ce merg până la *quiproquos* vin tot de acolo. Actul prim care pune problema și dă atât de multe elemente pentru deslegare, primejduind interesul celor următoare e tot o veche *manieră* teatrală.

Ideea lui Pailleron ar fi putut fi mult mai *nouă* ca mijloace de tratare, dacă ar fi avut un punct de vedere personal bine definit. Ar fi scăpat de obsesiunea amintirilor din Molière.

Și azi există pedanteria. E bine să fie biciuită oricât de des. Superficialitatea vremii noastre se caracterizează prin *articolul de gazetă*, prin *film* și prin *compendiu*. Aceste 3 înfățișări scutesc de cetirea volumului, de plictiseala dela teatru și de ostenețile examenului conștiincios preparat.

Și azi există o lume *mare* (?). Cei cari trăesc așa cum firea o menească ne silește să trăim și azi se plictisesc acolo.

Ce păcat că Pailleron ne face să întrezărim aceste lucruri, fără să știe să aleagă ce convine și nu convine epocii noastre. Salonul modern nu mai e salonul d-nei Rambouillet. Vadius și Trissotin au dispărut. Philaminte conduce în unele case dar *attfel*. Salonul modern e culisa unde se fabrică reputații și situații, unde se ascund pentru a lucra în umbră intriga și amorul nepermis.

Până și morala burgheză a pieselor lui Molière se regăsește la Pailleron: Fericirea nu se dobândește prin faisificarea firii omenești. Iubirea apropie pe oameni în ciuda conveniențelor sociale.

Burghezul de bun simț, Chrysale, întinerit însă de o energie pe care el nu a cunoscut-o niciodată se transfigurează în ducesa de Reville care face fericirea nepoților ei în ciuda tuturor prețioșilor salonului.

Ca tehnică piesa se resimte de lipsa nervului dramatic. Repre-

tiții de scene întregi te fac să te crezi în acelaș act, deși ai trecut în următorul, iar cel din urmă, cu scena din seră unde toți își dau întâlnire e o armă demodată pentru a sfârși o piesă.

Compania Bulandra în întregul ei — minus d-na Sandry dar implicit d-na Ignătescu — au întinerit această *Lume*, în care autorul urmărind acelaș scop nu s'a gândit să strecoare decât unele observații juste și unele vorbe spirituale bine așezate.

Sfârșim prin două constatări generale: În această companie există două feluri de actori : unii cari, mlădioși prin temperamentul lor, reușesc în toate genurile înrudite, alții cari de un temperament *specific* și format într'o singură direcție, nu admit variante. E cazul soților Bulandra, ilustrând primul fel, e cazul d-lui P. Sturza ilustrând pe cel de al doilea. Restul trupei s'a menținut *aproape* în notă. E atâta lume pe scenă, în cât în aceste roluri de duzină e un merit să nu strici nota. Despre această parte a întregului, care în orice teatru rămâne în mod fatal anonimă păstrăm o singură rezervă : o lume de nobili — cu atât mai mult când sunt prețioși — e mai rigidă în eleganța ei căutată ; ea nu are apucăturile prea bugheze și *protocolare* ale unora.

Cronica de față se încheie cu foarte bune impresiuni despre jocul d-șoarelor Michaela Costescu și Marietta Rareș (Suzanne de Villiers) prima realizând speranțele ce încă dela *Altă primejdie* (Jeanne Raymond), de anul trecut ni le puneam în înțelegerea d-sale pentru rolurile de foarte tinere fete, cari pricep și mai ales, simt mai mult decât vârsta și oamenii le permit, secunda dând aceleași frumoase speranțe *acum*, când apare pentru prima oară într'un rol care să fie *al său*.

MIHAIL IORGULESCU

A APĂRUT DE

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

SFINXUL...

Editura ALCALAY.

Prețul LEI 10.—

COMENTARIILE LA O MICĂ TEMĂ CRITICĂ

Mediocritatea nu e desigur un scop; poate fi folosită numai ca un mijloc pentru ţeluri mai nobile. N'o cultivă nimeni în sine; o tolerăm numai ca pe o treaptă a unei evoluţii posibile. — Articolul meu *Simulare — Stimulare* nu poate avea deci alt înţeles. Aplicând o lege psihologică exactă la procesul culturii, privim exerciţiul continuu al unor forme ca un stimulent pentru un progres real. În momentul când Teatrul Naţional căzuse prada exclusivă a repertoriului străin sub pretextul mediocrităţii naţionale, trebuia apărută această mediocritate ca un izvor de posibilităţi.

Limitată la aceste cadre precise, tema articolului meu a dat totuşi prilej unei întîmpinări d-lui Aderca. Cititorul îi va gusta, desigur, variaţiunile stilistice şi imaginile literare. Pe cele numai brutale, le va scuza, gîndindu-se că d. Aderca face parte dintr'o şcoală în care brutalul îşi reclamă dreptul la estetică.

E. L.

* * *

BCU Cluj / Central Universi

O operă românească mediocră este un omagiu adus unei viitoare opere bune.

E o forţă în devenire. Cultul mediocrităţii naţionale e prin urmare obligator pentru progresul culturii naţionale.

Simulare-Stimulare

E. Lovinescu.

Un critic tare şi-ar pune rîndurile de mai sus drept *motto* la operile sale, n'ar măguli deloc pe acei asupra cărora atenţiunea sa s'a simţit obligată a se opri. Privit de sus, adevărul critic formulat de d. Lovinescu, e fascinant. Sînt elemente şi forţe în viaţă care respectă legea progresului prin mediocrităţi. Unele consecinţe însă, pe cari am voi să le tragem, ne pun într'o neîncredere şi nelămurire — cu totul critice.

În primul rînd legea progresului prin mediocritate nu se poate aplica decît în domenii strict definite. Aşa bunăoară nu vom răuşi să facem niciodată din căţei, animale de sport sau de dans, cu toate că la unele circuri se pot vedea mopsi sărind în cercuri şi mici demoisele cu funte roz la codiţe albe, dansînd *Oanstep*.

Un cult al unei asemenea mediocrităţi ar fi o naivitate.

Şi atunci se pune întrebarea: care este criteriul după care se poate cunoaşte că mediocritatea organică şi progresivă este în domeniul ei şi n'a trecut în domeniul, să zicem, al cercului? Cum se poate cunoaşte că primele şuerături sînt ale unei privighetori şi nu ale unui şiret de păsărar, care vrea să joace o festă criticului iubitor de mediocritate obligatorie? De ce nu se alcătuieşte — „perfectul manual al

poetului român“, cu ajutorul căruia fiecare cetățean patriot să fie obligat, într'adevăr, să aducă „omagiul“ lui unor viitoare opere bune ?

Și în neputința absolută în care ne găsim de a putea distinge mediocritatea, element progresiv, de mediocritatea reziduu al vieții — cea mai elementară igienă critică ar trebui să te facă să pui mâna pe lopată și să arunci afară atâta gunoi sufletesc cât produce secolul nostru !

Până aci s'ar mai putea aduce obiecțiunea justă că harnicul agricultor își îngrășe ogoarele cu rămășițele mediocre ale vitelor lui, și nimic nu împiedică pe critic de a crea, fie și cu mediocrități, terenul pentru firava plantă prețioasă. Dar atunci cum se poate cunoaște că ogorul n'a devenit, tot cultivând „omagiile“ vitelor, un câmp infectat, numai putreziciune și duhoare — sub care grăunțele de artă se carbonizează ?

Și, în definitiv, cultul mediocrității naționale poate fi util — cu toate restricțiile de mai sus — într'o epocă dată a istoriei artistice. Dar când s'a spart coaja pământului, și iată crinii albi și imorali și desbrăcați, și iată rozele romantice, și iată mlădița de plop în vârful căruia ce răsuțește vibrant o mică frunză de argint — se mai poate cultiva gunoiul ?

Când peste bărăganul vieții românești, a trecut uraganul lui Eminescu, a mai învăța pe micii copii să-și umfle obrajii și să sufle tare, când a cântat orchestra complectă a unui Cerna, a mai susține bunăvoința cutăruia care a cumpărat un flueraș de cocean este inutil.

Arta deși funcție deviată a vieții — este supusă și lea legilor vieții. Viața nu-și cultivă mediocritățile. Ea biciue, torturează, diformează, violează și violentează — de câte ori vrea să facă un pas înainte. Seva crapă mugurul, iubirea pe fecioară, copilul pe mă-sa : în această agresiune universală criticul, trebuie să scoată de păr, în viață, fecioara cea nouă care sălășluște timidă în sufletul fiecărui artist. El e dator să siluiască mediocritatea, atât de comodă și politicoasă.

— De ce scrii d-ta siit ?

— De ce nu te silești și d-ta să scrii ?

Da, mai târziu la maturitate, se alcătușește acel echilibru și acea măsură, atât de dragă sufletelor clasice, — dar punctul de la care ireversibil începe, mai curând sau mai târziu, moartea.

Simularea este o stimulare mediocră, pentru mediocritate însăși. Legea aceasta este cu atât mai umilitoare pentru criticul care azistă în fiecare ceas la vecinul și bătrânul miracol al agresiunii vieților noi.

F. ADERCA

A apărut de

E. LOVINESCU

EPILOGURI LITERARE

VOLUMUL I.

Prețul Lei 8.—

A APĂRUT

ANUL II

No. 2

Sectura pentru toți

:: MAGAZIN ILUSTRAT LUNAR ::

SUB DIRECȚIUNEA D-LUI E. LOVINESCU

Sumarul :

Nedreptății și favoritul literaturii	<i>E. Lovinescu</i>
Așteptare (poezie)	<i>Alexandru Scurtu</i>
Regina Elisabeta (nuvelă)	<i>Maiorul Gh. Brăescu</i>
Povestea Cucului	<i>I. Dragoslav</i>
Civilizația Germană	<i>George Cornea</i>
Povestea noastră (poezie)	<i>I. N. Pârvulescu</i>
Pe Șantier (schiță)	<i>Andrei Braniște</i>
S. M. F. S. F. 300 L (schiță umoristică)	<i>G. M. Vlădescu</i>

Abonamentele se fac la Librăria ALCALAY & Co.

Lei 36 pentru un an

„ 18 „ șase luni

Prețul unui număr Lei 4.—

EDITURA ALCALAY

A APĂRUT:

E. LOVINESCU

COMEDIA ○ ○ ○ ○ ○

○ ○ ○ ○ **DRAGOSTEI**

ROMAN

LEI 7.50

EDITURA ALCALAY

ULTIMELE NOUȚĂȚI

VICTOR EFTIMIU

CORABIA cu PITICI

O serie de povestiri, scrise într'o limbă colorată, cu subiecte dramatice și palpitate, cuprinse într'un volum de peste zece coale, cu coperta în culori.

5 LEI